

Pirmas dalykas, kurį Ūla išgirdo pabudusi anksti ryte autobuse Londonas–Ryga, buvo už nugaros sėdinčios besijauninančios stilingos mamos ir jos paauglės dukros, pasidažiusios akis Adamsų šeimynėlės stiliumi, pokalbis:

– Žiūrėk, Gabriele, kiek žvakelių! Kaip mirguliuoja kapinaitėse, iš tolo matyti! Ar tau gražu?

– Juodai, – niauriai atsakė Gabrielė, garsiai kasydamasi galvą.

Vis dar užsimerkusi ir atlošusi galvą ant sėdynės Ūla nusišypojo ir suprato jau esanti Lietuvoje ir kad jai pasisėkė parvažiuoti kaip tik per Vėlines.

Virš nesibaigiančių laukų, apipustytų pirmomis sniego kruopelėmis, patekėjo balzguna saulutė, ir autobuso keleiviai sukruto. Prasidėjo skambinimo giminėms su džiugia žinia apie grįžimą lenktynės, nors laikrodis virš vairuotojo kabinos rodė vos septintą valandą ryto. Vairuotojas pagarsino radijo stotį „Lietus“, keleiviai ėmė muistytis, markstyti, trinti akis, nerangiai vienas po kito lakstyti į tualetą, keli vyriškiai ėmė čia pat planuoti, kiek alaus nusipirks artimiausioje degalinėje.

Ūla patrynė akis kumščiais ir įsisupusi į šaliką stebėjo pro šalį plaukiančius japoniško stiliaus peizažus iš rūko gumulų, iš jų bejėgiškai styrančių plikų medžių ir tolumoje stūksančių vos įžiurimų pavienių namukų. Jos kaimynė dar saldžiai miegojo, kaip ir kiti ne Lietuvos piliečiai: vien anglų verslininkas, net dvi sėdynės užėmęs savo naujausiais technikos stebuklais, garsiai stebėjosi, kiek šioje šalyje tuščių plotų – būtų čia buvusi Vakarų Europa, seniai būtų kiekvieną kvadratinį metrą namais arba vėjo jėgainėmis užstatę. Tiesa, privažiavus Marijampolę jo naujutėlaitis nešiojamasis kompiuteris pradėjo įtartinais burzgėti, o autobuso vairuotoją irgi išstoko nesėkmė: dideliam vyriškui džiaugsmui sustojęs degalinėje, vėliau jis nepajėgė paleisti variklio.

– Vyrų, reikia pastumti, – maldaujamai pasakė jis į savo mikrofoną, ir Ūlos anądien kalbinti trys latviai staiga susivokė, kad supranta lietuviškai, – mikliai pašoko ir kartu su dar nespėjusiais atkimšti skardinių išlipo į išmetamųjų dūmų „pagardintą“ miglą.

Nespėjo keleiviai pajudėjus iš vietos džiaugsmingai aptarti įvykio, kai už Marijampolės juos sustabdė policija ir nubaudė vairuotoją už greičio viršijimą. Vilniaus autobusų stotis, švenčių proga užgrūsta klaikių spalvų dirbtinėmis gėlėmis, bruzdėjo kaip skruzdėlynas – Ūlos planai nors truputį pamiegoti laukimo salėje tuojau žlugo. Bet juk neskambinsi draugei septintą valandą ryto

ir neprašysi prieglobsčio, kad ir kokia gera ji būtų. Todėl neilgai dvejojusi ji išsikeitė pinigų, atsigerė baisiai neskanios kavos iš automato ir palikusi daiktus saugykloje išėjo pasivaikščioti.

Striukė pasirodė vis dėlto truputį per plona, ji net nemanė, kad Lietuvoje taip šalta. Susikišusi rankas giliau į kišenes lėtai leidosi žemyn Sodų gatve, besimarkstančiomis akimis beveik nieko priešais nebematydama, tik murziną šaligatvį su spjūvių žymėmis, kurias šlavėjas rūpestingai teploja į asfaltą.

Štai, ji pasiekė savo tikslą, sveikiname, bučiuojame ir kilnojame nugalėtoją ant rankų: dabar galime atsikimšti šampaną, pasipils baltos putos, tada prieš tas dėdė policininkas ir primins, kad viešoje vietoje negirtaujama. Visai pamiršo, kad šioje šalyje tai uždrausta daryti viešai. Įdomu, ką dar uždraudė Lietuvoje, kol ji buvo išvykusi. O grįžti dar neuždraudė? Dėdė policininkas jau užsiėmęs – su racija rankoje žygiuoja prekybos centro link. Taigi šampano nebus, bus sulamdytas ir majonezu permirkęs lenkiškas sūrainis. Valio! Valio! Valio!

Tokiu metu aukštyn Sodų gatve žingsniavo tik entuziastingi užsieniečiai, užsimaukšlinę rudenines kepure, su kuprinėmis ir žemėlapiais rankose – turbūt vieninteliai žmonės, kuriems šiandien oficialiai leista Lietuvoje šypsotis ir juoktis. Tik ilgiau čia pagyvenusieji žino, kad beveik kiekviena kalendorinė šventė apibūdinama kaip Gedulo ir vilties diena. Net balandžio pirmąją nepraleidžiama progos pasiskųsti, kad šalyje tiek melagių, o Motinos dieną liūdima dėl netapusių motinomis. Štai ir kiosko, kur Ūla perka cigaretes, pardavėja dėbtelėjo į ją tokiu žvilgsniu, lyg Ūla būtų prasikaltusi, kad trukdo jai skausmingai išgyventi ankstyvo atsikėlimo kančias.

– Viso gero, – žvaliai sako Ūla, iš seno įpročio dar skubiai nužvelgdama, ar gavo visą gražą.

– Viso gero... – nudelbusi akis po prekystaliu atsako pardavėja vien duona ir vandeniui mintančios kankinės intonacija ir vėl pasineria į žurnalą.

Aštuntą valandą atsidaro kai kurios parduotuvės, padaugėja susirūpinusiais veidais į stoties pusę skubančių praeivių, vėjas varto ant žemės nešvarius lapus, o virš geležinkelio stoties pastato sudraskyti pilkšvi debesys vangiai išstumia išblyškusią, užsimiegojusią saulę. Ūla eina žemyn gatve natsisukdama: jai per dvidešimt, paakiai pamėlę ir net šiek tiek drebantys, oda kadaise buvo balta, bet dabar papilkėjusi, rankos vis bando atprasti tempti į apačią megztnio kraštus. Šalta, po galais, ir nevalia tokiomis aplinkybėmis klausinėti žmogaus biografijos. Juo labiau kad Lietuvoje tokių biografijų pasitaiko, kad visi pasaulio rašytojai gali jau dabar užsakinėti bilietus ir viešbučius – personažams ieškoti. Visa tai, kas čia pasakojama, – tik apie Ūlą ir kas jai nutiko, o ne apie tai, kokia ji yra. Nes ji niekuo ir nėra ypatinga – tiesiog ką tik grįžo iš Anglijos.

Parduotuvėje, kur užsuko nusipirkti sulčių, ją staiga ištinka jausmas, kad ji vis dar Anglijoje: šalia nupigintų prastos kokybės Vėlinių žvakių mėtos sintetinės, šiurkščiais blizgučiais ir dirbtiniais plaukais papuoštos smailios juodos skrybėlės. O čia – plastiku dvokiantys dirbtiniai moliūgai, net iš tolo matyti, kad skubiai sulydyti per siūles kur nors gūdžioje Kinijos provincijoje. Į parduotuvę žvaliai įbėgusios dvi paauglės vienodomis languotomis kuprinėmis, vienodais rožiniais batais ir vienodai cypiančiais balsais entuziastingai matuojasi kietas blizgančias plastikines kaukes su klaikiomis skylėmis vietoj nosių ir akių:

– Uoj hahaaaaa, žiek, kaip nereaaaaaliai! Aš rytoj taip į mokyklą eisiu!

– Gal, davai, nusiperkam? Šiandien gi laisvadienis, galima Helovyną švęsti!

– Jėga! Susirinksim pas mane, kol mama su tėčiu kapinėse bus! Pasi-kviesim bernų!

– Eik tu sau, kai bus faaaaina! Aš tuoj Augustei žinutę parašysiu. O girdi, gal iš karto ko nors dar Helovynui nuperkam? Nes paskui man autobusas...

– O ko mums dar reikia? O kaip reikia tą Helovyną švęsti?

– Ką aš žinau... Šokti gal... O gal per teliką kokį gerą siaubiaką parodys?

Laimingosios klega kaip turguje, nepastebėdamos, kaip į jas pasipiktinusi rūsčiu žvilgsniu žiūri senutė su baisiu plastikiniu vainiku rankose – bet nieko nesako, čia niekas nieko nesakys, tik mintyse palinkės tau degti pragaro liepsnose, o jei ir užvirs koks ginčas, geriau neginti nė vienos iš jo pusių, nes būsi prakeikta iki ketvirtos kartos.

Lauke ant stulpų pilna plakatų, kviečiančių dalyvauti Helovyno vakarėliuose: šiame klube bus pjaustomos lėlės! O kitame – nuolaida vilkintiems lavono kostiumai! Pasipuoškime raganų perukais ir šluotomis, išsidažykime veidus žaliais šešėliais, šokime ant stalų ir kilnokime kraujo imitacijos pilnus bokalus! Argi ne per daug Lietuvoje tų Gedulo ir vilties dienų? Kodėl reikia bendrauti su mirusiais, kam gedėti ir prisiminti seniai išėjusius gimines? Dar viena proga prisigerti – argi ne nuostabu? Juk tai iš esmės ta pati šventė, naktis, kai bendraujama su mirusiomis sielomis – kam dabar apraudoti išėjusius, gadinti sau nuotaiką nostalgikais prisiminimais, vartyti išnykusių veidų nuotraukas? Per šventes reikia linksintis, ir nesvarbu, kad tik mokyklinukai ir paaugliai, uoliai žiūrintys juodojo humoro komedijas, mokyklose iš anglų kalbos vadovėlių sužinos, jog per Helovyną į tuos kraštus irgi nusileidžia vėlės. Tik jos ten turbūt trukdo, arba veikiausiai jų bijoma – todėl ir persirengiama įvairiausiomis šmėklomis, šėlstama ir triukšmaujama, kad dvasios neprieitų per arti ir nekištų nosies į mūsų jaukius, vienodomis tvoromis aptvertus, signalizacijomis aprūpintus namus. Šalin melancholiją, aš noriu šventę švęsti!

– Tu, brangioji, vos grįžusi jau pradėjai niurzgėti, – sako Orinta telefonu, malšindama žiovilį. – Tegul sau švenčia tą nesąmonę, kas tau darbo. Aš

vakare planuoja specialiai į kapines nuvažiuoti, pasivaikščioti, pasigrožėti, galų gale ir Laslui parodyti – juk savo Vengrijoje nieko panašaus nėra matęs. O tu dabar imk kuprinę ir žingsniuok prie stotelės – tuoj papasakosiu, kaip iki manęs nusikapanoti.

Ūla eina į Užupį pėsčia, vis prisėsdama su ta plieno plytų prikimšta kuprine kur nors tarpuvartėje: jai pamažu merkiiasi akys. Labai pavojingas momentas, nes miegoti negalima – štai tas dėdė kreivais kartono spalvos dantimis jau žvairuoja į jos, o tiksliau, į kuprinės pusę. Ūla nutaiso baisų veidą, ir dėdė vėl pasislepia tarpuvartėje.

Ir pabandyk šioje šalyje nebūti arogantiškas. Kiek ji jau prisiziūrėjo visokių dėdžių, kai buvo jauna ir kukli, ir visus turėjo gerbti, ir šiek tiek prisibijoti – nes, žinote, vyresnieji, išmintis ir taip toliau. Išmintis sintetiniams marškinėliais štai stovi tarpuvartėje, rūko, o Ūla sėdi ant akmeninės dėžės krašto ir iš visų jėgų nusiteikinėja susikaupti.

Štai jau tėvynės dulkės kyla nuo žemės, kai ji atsistoja, ir šviesoforo šviesoje debesėlis nusidažo pirma geltonai, o po akimirkos raudonai.

Praeina aukštas plinkantis blondinas džinsiniu kostiumu, švarko kišenaitėje – izoliacijos juosta suklijuotas mobilusis. Praplaukia nusėdėtas šviesiai žydras užpakalis, jame, žinoma, tvarkingai sulenкта juoda piniginė. Neatsigręždamas, nieko daugiau nematydamas mauna į priekį, tarsi dalyvautų varžybose su kliūtėmis. Pravažiuojančių mašinų garsai Ūlai skamba tarsi geležinių kūjų po didžiuliais skliautais daužomi skardos lakštai. Kaukolės skliautas. Liutas apsiverktų iš pavydo dėl šios metaforos.

Liutas dabar toli toli, tikriausiai dar guli miegmaišyje ir klausosi, kaip po langais nenutraukiamu srautu rieda smirdantys ir čiaudintys automobiliai. Langą užsidengia marškinėliais – kad žibintai nespigintų. Pietinis aplinkkelis, kad jį kur po šimts tarakonų. Liutui rytoj anksti keltis, o jis negali užmigti, guli ant nugaros ir tyliai keikiasi. Aplink miegmaišį mėtos jo laibų pirštų suspaustos sidro skardinės. Jis nė neįtaria, kuriame pasaulio krašte Ūla dabar yra.

Taip jam, niekšeliui, ir reikia.

Tuoj Ūla ištrauks iš po bet kaip suspausto miegmaišio tą medžiaginę rankinę, kurią su Marija pirkto Brikleine iš užtinusios nelaimingos arabės.

Įdomu, ką dabar veikia Marija. Turbūt labai nustebtų, jei sužinotų, kad Ūla jau žygiuoja Užupio link. Tikriausiai dėl to viskas taip ir nutinka, kad ilgai tylėjusi Ūla padaro ką nors toooooookio... Kad Indis jau nebežino, koku sindromu tai pavadinti. O Marija nustoja rašiusi sms žinutes ir pažvelgia į draugę didelėmis juodu pieštuku kruopščiai apvestomis akimis.

Marija yra toks žmogus, kuriam labai daug reikia, kad jaustųsi laimingas. Pavyzdžiui, ji įsitikinusi, kad jos akys per mažos ir todėl jas reikia nepailstamai ryškinti, tad kasdien dažosi po kelis kartus. Kiekvieną mielą rytą, be jokių išimčių ir nuolaidų, jau kelerius metus iš eilės Ūlos buvusi kambario draugė

Marija Kvėdaraitė pusvalandžiui užsidaro vonioje, ir net koridoriuje girdėti, kaip ji dūsauja prie veidrodžio. Būtų nusispjaut, bet tomis akimirkomis ji pamiršta visą likusį pasaulį, ir už durų stovinti Ūla turi apsispręsti, ar prausis prie kriauklės, ar baladosis ir prašys įleisti. O tai gresia ilga, pikta tirada, nes Marijai negalima trukdyti: ji dažosi labai kruopščiai. Iš pradžių pieštuku, paskui tušu, po to tuo, ką vadina „pravotke“, ir dar velniai žino kokiais kosmetikos gaminiiais, kurių likučius Ūla turi nuvalyti nuo kriauklės ir veidrodžio.

Jei pasiseka ir Marija laiku išeina iš vonios, dar tenka išklausti jos istorijų apie tai, ką sapnavo, ką valgys, ką žiūrės per televizorių ir ką mano apie Ūlos aprangą. Ta stovi, klauso, linksi, trypčioja ir, vos Marija nusuka žvilgsnį, trinkteli durimis. Marija dar pastovi išsižiojusi, paskui atsідūsta ir eina pasakoti kam nors apie Ūlos nepakenčiamą charakterį. Virtuvėje rytais paprastai sėdi Remis, tad ji susiraukia ir įsijungia televizorių: su tuo kvailėliu nepašnekėsi. Jis tiesiog vaizduoja, kad jos nemato. Bet visi žino, kad Marijos neįmanoma nepastebėti. Ją juk visi ir visada pastebi.

Pabandyk nepastebėti, kai tokia ilgšė, nepaisydama aplinkinių nuotai kos, atsistoja tiesiai priešais žmogų ir bendrauja, bendrauja, bendrauja. Išimtį sudaro nebent jos vaikas: tą laimingąjį Marija Kvėdaraitė vos pamačiusi apsideja rankomis ir į jį sufokusuoja visą dėmesį. O jei žmogelis gaminasi valgyti, žiūri televizorių ar šiaip užėjo į svečius, Marija labai domisi, kaip jam sekasi. Taip domisi, kad gali pamiršti ir maistą, ir televiziją – viską užstos ilgas plonas šešėlis. Ji įdėmiai stebi veido išraiškas, klausinėja, komentuoja, dar klausinėja ir linkčioja, kartais apsižvalgo aplinkui, ar be jos kur nors kas nors neįvyko.

Jei nors kiek rimčiau šnekėsite, Marija netrukus ims nuobodžiauti, bet tildyti pašnekovo jai neleidžia etiniai įsitikinimai. Tad ji pradės taktiškai nusukinėti akis, keisti temas ir svaidyti savo sąmojus. O kai Marija būna sąmojinga, ji pati labai nustemba ir žavisi savo sąmojais ir ima valiūkiškai juoktis. Marija mokėsi politikos mokslų institute, kur daug rimtų žmonių jai daug visko pripasakojo. Todėl jos galva perpildyta, ir tai, ką pasakosite, ją sudomins ilgiausiai penkias minutes. O paskui ji tiesiog nueis prie pirmo pasitaikiusio žmogaus ir bendraus, bendraus. Ūla jau nebežino, kur dėtis nuo jos bendravimo.

Marija ne kartą sakė, kad negali gyventi visaverčio gyvenimo nepasidavę akiai. Dar ji negali dažnai plauti indų, nes nuo to rankų oda raukšlėjasi, o kremams Marija nelabai turi pinigų. Dar ji neturi pinigų maistui ir dažnai sukiojasi virtuvėje laukdama, kol ją kas pavaišins. Dar negali dažnai tvarkytis, kad nesusigadintų manikiūro, o juo labiau negali tvarkyti paskui kitus. Ji negali to ir negali ano. Užtat gali kasdien esant ar nesant progai pasakoti Ūlai, kaip jaučiasi, ko išmoko univere, ką sutiko pakeliui namo, kas ką pasakė ir kas ką atsakė, kaip atrodė kambario draugai ir kur ėjo, ir ką ten veiks, dar gali visą dieną žiūrėti filmus ir daryti krūvą malonių dalykų.